

Колб Олександр Григорович,

професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, доктор юридичних наук, професор;

Пирожик Олександр Веніамінович

депутат Волинської обласної ради, уповноважений з антикорупційної діяльності комунального підприємства «Волинський обласний фтизіопульмонологічний медичний центр» Волинської обласної ради

САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ: ПРОБЛЕМИ ПРАВАЗАСТОСОВНОЇ ПРАКТИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Як свідчить практика, однією з проблем, яка стосується сфери військової служби та особливостей її проходження в умовах воєнного стану в Україні, є постійне щорічне зростання кількості правопорушень, що стосуються самовільного залишення військової частини або місця служби (ст. 407 Кримінального кодексу (КК)). Зокрема, якщо у 2022 році мало місце 6183 таких злочинів, то у 2023 – 16515, тобто ріст склав 2,7 рази [1]. При цьому, результати узагальнення зібраних у ході даного дослідження емпіричні матеріали з цього приводу дозволяють констатувати, що головною проблемою з означених питань є грубе та систематичне порушення принципу соціальної справедливості, який у рішенні Конституційного Суду України від 02.11.2004 № 15-рп/2004 визнаний одним з основних засад права та загальнолюдських його вимірів [2]. Більш того, варто також зазначити, що цей принцип у науці тлумачиться у 3-х аспектах (формальному, змістовному та процедурному) [3, с. 125–126].

Зокрема, якщо принцип справедливості розглянути у контексті існуючих на сьогодні у сфері військової служби України проблем, пов'язаних із вчиненням кримінального правопорушення, про яке йдеться в ст. 407 КК, то можна акцентувати увагу на наступних детермінантах, які мають у зв'язку з цим місце з означених у даній роботі питань. Так, з часу відкритої агресії російської федерації (рф) проти України у

лютому 2022 року і до теперішнього часу практично всі суб'єкти законодавчої ініціативи (ст. 93 Конституції України) з формальної точки зору ігнорують принцип справедливості, порушуючи при цьому ст. 17 Основного Закону нашої країни, відповідно до якого захист її державного суверенітету та територіальної цілісності є справою всього Українського народу, а саме – у всіх запропонованих законопроектах, що стосуються даної проблематики, в цілому закріплюється як упередженість, так і непослідовність при створенні справедливих правил із означених питань, а також і при їх застосуванні (це, зокрема, проявляється у незастосуванні мобілізації до державних службовців, правоохоронців, освітян, т. ін., а також у так званому «економічному бронюванні» від залучення до виконання військових обов'язків для працівників об'єктів критичної інфраструктури тощо) [4].

У той самий час, як видається, усунення даної соціальної несправедливості лежить у більш раціональному та ефективному використанні потенційних мобілізаційних ресурсів, які є у вказаних сферах суспільної діяльності. Так, на сьогодні значна частина правоохоронців – пенсіонерів у віці 60 років і старші, включаючи старших офіцерів – працюють охоронцями та на інших роботах, що не відповідає їх професійному досвіду, інтелектуальним та іншим життєво важливим можливостям, які, наприклад, можна було використати у галузі правоохоронної діяльності шляхом комплектування тих посад у правоохоронній сфері, які комплектуються особами призовного віку. Зазначений підхід дав би можливість до 50 % діючого персоналу правоохоронних структур залучити до військової служби при умові чіткого визначення її терміну (не більше року) та подальшому призову до Збройних Сил України (ЗСУ) іншої частини працівників тих чи інших зазначених державних органів.

Аналогічну «методологічну» схему з питань, що стосуються запобіганню самовільного залишення військової частини або місця служби, можна застосувати й до пенсіонерів ЗСУ та інших військових формувань. Свої варіанти такого ж підходу можна запропонувати і у сфері державної служби, залучивши бажаючих пенсіонерів (а це, власне, має бути і в попередніх випадках) до її реалізації практично у всіх органах державної влади (ст. 6 Конституції України).

Не менше потенційних запобіжних ресурсів з цього приводу є й у галузі освіти і науки України, де, наприклад, шляхом переведення педагогічних та науково-педагогічних працівників на 1,5 ставки можна не тільки збільшити пенсійні «перспективи» фінансового характеру для останніх, але й вивільнити за рахунок цього значні мобілізаційні сили. Таку ж «формулу», без сумніву, можна застосувати й на всіх підприємствах, організаціях і установах замість так званого «економічного бронювання», що відновить формальну справедливість в нашій державі, а також дозволить ліквідувати різноманітні способи самовільного залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК) та дасть можливість нейтралізувати і блокувати ті детермінанти, що сприяють даному суспільно небезпечному явищу в Україні.

Отже, виходячи з проведеного аналізу, можна зробити висновок про те, що в наявності складна прикладна проблема, вирішення якої лежить також і в площині наукових пошуків та активізації розробок у даному напрямі.

Список використаних джерел

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Офіс генерального прокурора: оф. вебсайт.* URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

2. Рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 № 15-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

3. Теорія держави і права: підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 368 с.

4. Гранатова К. Бронь від мобілізації: кому зараз дають відстрочку і як працюватиме економічне бронювання. URL: <https://chas.unews>.